

Plenum

Torsdag 4.10.2018 kl. 16.01—18.11

2.3. Muntlig fråga om att trygga de äldres välbefinnande (Sami Savio saf)

Muntligt spörsmål MFT 149/2018 rd

Muntlig frågestund

Talman Paula Risikko: Nästa fråga, ledamot Savio.

Debatt

16.38 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Nyt jo varttuneessa iässä olevat kansalaiset ovat kovalla työllä rakentaneet Suomesta korkean elintason hyvinvointivaltion, ja näistä ponnisteluista kuuluu heille lämmin kiitos.

Yhteiskunta kuitenkin muistaa ikäihmisiä ani harvoin muualla kuin juhlapuheissa. Valtava osa eläkeläisistä kärsii kaikessa hiljaisuudessa yksinäisyydestä ja köyhyydestä. Monella heistä ei ole varaa edes lääkkeisiin tai riittävään ravintoon. Myös vanhustenhoito on pahasti retuperällä. Luemme toistuvasti, kuinka vanhus on unohdettu samoihin vaippoihin päiväkausiksi. Ikävä kyllä nämä paljastuneet tapaukset ovat vain jäävuoren huippu.

Arvon ministeri, perussuomalaiset vaativat teiltä nopeita toimia ja konkretiaa. Mitä te aiotte tehdä ikääntyneiden suomalaisten taloudellisen, henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin turvaamiseksi?

16.39 **Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvokas kysymys ikääntyneiden suomalaisten hyvinvoinnista, minkä toinen puoli on toden totta taloudellinen pärjääminen, josta kollegaministeri Mattila vastaa. Totean sen osalta ainoastaan, että esimerkiksi kaikkein köyhimpien ikäihmisten ja ylipäättään ottaen työelämän ulkopuolella olevien takuueläkeläisten asemaahan tämä hallitus on parantanut.

Nostitte esiin kysymyksessänne myös hoivapalvelut ja totesitte julkisuudessa esitellyn vain jäävuoren huipun epäonnistumisista. Itse haluan kuitenkin uskoa, että se ei ole jäävuoren huippu, jonka alla kaikki olisi huonosti Suomen ikäihmisten asioissa. Me olemme monessa asiassa myös onnistuneet. Tässä salissa käytiin jokunen viikko sitten hyvä keskustelu aukkopaikoista, joista yksi on se, että laitoshoidon purkaminen ei ole johtanut kunnissa riittävään kotihoidon resursointiin ja että meillä on yhä tekemistä omaishoidossa ja ennen kaikkea uudenlaisissa asumismuodoissa. Mutta en voi yhtyä, edustaja, teidän mielikuvaanne siitä, että uutisissa näkyisi vain karmen ja sen alla vielä jotakin karneampaa. [Puhemies koputtaa] Näin ei onneksi suomalaisten ikäihmisten tilanne ole.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä teemasta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Punkt i protokollet PR 95/2018 rd

16.40 **Sami Savio ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille vastauksesta, mutta valitettavasti siinä esitetty mahdolliset keinot, jos niitä nyt siinä oli, eivät juuri vakuuta, ja sote-uudistuskin taitaa nyt kaatua hallituksen sisäiseen kiistelyyn. Tältä ainakin vahvasti näyttää. [Välihuutoja]

Perussuomalaiset kuitenkin tarjoavat teidän käyttöönne laajan toimenpidevalikoiman. Esitämme merkittävää veronkevennystä eläkeläisille ja vaadimme omaishoidon tuen verovapautta. Esitämme myös Lipposen hallituksen säätämän taitetun indeksin korjaamista pieni- ja keskituloisilta eläkeläisiltä. [Välihuutoja] Lisäksi korjaisimme muun muassa hoitajamitoituksen puutteet ja kotihoidon ylikuormituksen.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat tänään tehneet lakialoitteen, jossa esitämme vanhusasiavaltuutetun viran perustamista. [Eduskunnasta: Hyvä!] Valtuutetun tehtävänä olisi puuttua lukuisiin eläkeläisten ja vanhusten elämää vaikeuttaviin ongelmiin. Olemme peräänkuuluttaneet tätä asiaa jo lukuisia vuosia.

Arvoisa puhemies! Kysyn nyt hallitukselta, haluaako se helpottaa suomalaisten vanhus-ten arkea, vai onko ikäihmisten hätä vain kiusallista sanahelinää?

16.41 **Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esititte aika monta aihepiiriä, joihin useampikin vastuuministeri voisi ottaa kantaa. Totean ikäihmisten asiasta vielä yleisesti, mutta ensiksi sote-uudistuksesta: Hallituksen edustajana minun käsitykseni mukaan sote-uudistus on etenemässä eduskunnassa. Vaativa, huolellinen käsittely etenee nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa hyvässä yhteistyössä, ja suuri sali aikanaan pääsee tekemään ratkaisun tuon esityksen hyväksymisestä.

Mitä tulee esitykseenne, tunnistan hyvin, arvoisa puhemies, että meillä on nyt hallituksen kyselytunti, mutta silti rohkenisin melkein kysyä tuosta listauksestanne, edustaja. Perussuomalaisten kanta on varsin mittava paketti myöskin euromääräisesti, ja siltä osin olisi tietysti kohtuullista myös kuulla, miten rahoittaisitte sen ikääntyvän Suomen, alhaisen syntyvyyden Suomen todellisuudessa, varsinkin kun me tunnistamme, että pelkästään hoivaan tai euroihin liittyvät ratkaisut eivät riitä vaan me tarvitsemme isompaa, ikäpoliittista ymmärrystä koko yhteiskunnalta ja myös uudenlaista vastuuta lähimmäisyydestä, järjestöjen mukaan ottamista [Puhemies koputtaa] ja myös hoivatyön uudenlaista kulttuuria.

16.42 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämänpäiväisten tunnelmien ja julkisuudessa olleiden tietojen perusteella on kyllä syytä epäillä, kuinka hyvässä yhteistyössä sitä sotea ollaan tekemässä. Kyllä minua huolestuttaa, mitä siellä tapahtuu — ehkä nyt rivit ovat jo ojennuksessa — ja Vaasan päivystyksestähän siellä on käyty keskustelua, säilyykö se vai ei.

Mutta minä nostaisin esille nämä laitospaikat, mitkä, ministeri, äsken myös mainitsitte. Kävin Kannuksessa vierailulla viime viikonloppuna, ja siellä kerrottiin, että he ovat taiselleet vuosikausia terveysaseman kanssa ja vanhusten laitospaikkojen kanssa ja että mahdollisesti sijoituspaikkana tulisi olemaan Vimpeli. Elikkä tuossa katselin kartasta, ja se on melkein 140 kilometriä. Me sanomme täällä, että pidetään koko Suomi asuttuna, mutta samalla me vähennämme näitä laitospaikkoja. Suomi ikääntyy, ja pienille paikkakunnille jäävät vanhuksat, vanha väestö. Mitä vastaamme näille vanhuksille? Missä he viettävät viimeiset päivänsä sitten eläen sitä elämänsä ehtoopuolta? Onko se turvaton koti? Vai onko se mahdollisesti laitospaikka? Mitä te tarjoatte, kun te ette ole rakentamassa ympärivuorokautista hoivaa?

Punkt i protokollet PR 95/2018 rd

16.44 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksikin isoa aihealuetta ristesii edustaja Juvosen kysymyksessä. Ensinnäkin korjaan erheellisen huomionne: kyllä Vaasan sairaalassa säilyy päivystys.

Mitä tulee sitten ikäihmisten todellisuuteen: Kuten aiemmassa vastauksessani totesin — ja tiedän, että tunnette hoivatyön arjen hyvin — meillä on paljon tekemistä käytänteissä ja moni asia vaatii korjaamista. Mutta olen kuitenkin ollut tähän asti vakuuttunut, että eduskunnassa on laaja yhteinen ymmärrys siitä, että tavoitteemme on vahvistaa kaikin keinoin kotiin vietävien palveluiden osuutta ja purkaa laitoshoidon sellaisena ratkaisuna, joka Suomessa on ollut ikään kuin normaalikäytäntö. Terveyskeskuksen vuodeosasto on voinut olla kuukausien tai jopa vuosien ajan joidenkin koti. Tästä olemme vanhuspoliittisesti päättäneet yhteisymmärryksessä luopua. Mitä tulee isompiin rakenteisiin, joskus saattaa olla niin, että vaikkapa ikäihmisen läheisten näkökulmasta se on myös voimavara, että me voimme jo nyt [Puhemies koputtaa] ja tulevan valinnanvapauden myötä tehdä selkeämmin valintoja lähemmäksi omaisia [Puhemies koputtaa] silloin kun ikäihminen kaipaa palveluasumista tai laitostyyppistä hoitoa.

Puhemies Paula Risikko: Lisäkysymys, edustaja Essayah. Myöskin teillä oli tähän teemaan pääkysymys, mutta olkaa hyvä tässä vaiheessa.

16.45 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ikäihmisten taloudellinen eriarvoisuus korostuu erityisesti sosiaalipalveluissa, muun muassa kotihoidossa ja sen tukipalveluissa. Kunnat päättävät näitten palveluitten maksujen suuruudesta, eivätkä ne ole tulositonnaisia eivätkä myöskään sisälly maksukattoon.

Kristillisdemokraatit ovat myös ajaneet vanhusasiainvaltuutettua. Olemme jättäneet toimenpidealoitteen siitä, koska tarvitsimme riippumattoman henkilön tarkastelemaan sitä, mitä nämä eriarvoiset tilanteet eri kunnissa oikein ovat, ja myöskin tarvittaessa sitten ajamaan riippumattomana virkamiehenä vanhusten asiaa.

Asiakasmaksulakiuudistus on aivan keskeinen, jos me haluamme auttaa ja edellyttämme sitä, että vanhukset pystyisivät asumaan kotonaan pidempään. Muuten peruspalvelut karkaavat taloudellisesti heidän ulottumattomiinsa, ja se maksaa kyllä moninkertaisesti sitten erikoistason palvelujen käytössä. Olisinkin kysynyt ministeriltä: onko mahdollista, että tässä asiakasmaksulakiuudistuksessa myös sosiaalipalvelut otettaisiin mukaan sillä tavoin tarkasteltuna, että niihin tulisi tällainen maksukatto, [Puhemies koputtaa] jolloin palveluja olisi mahdollista saada tukemaan sitä kotona asumista?

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osana isoa sote-uudistusta olemme linjanneet, että eduskunta saa käsiteltäväkseen vielä tällä vaalikaudella ison kokonaisuudistuksen asiakasmaksulaista. Se ei vielä ole varmasti aivan täydellinen kokonaisuus laajasta kirjosta maksuja, joita eri toiminnoista yhteiskunnassa peritään omavastuuosuuksina, mutta selkiyttää paljon nykytilannetta siltä osin, että meillä ei ole tällä hetkellä minkäänlaista riittävää kuvaa siitä, millä tavoin eri kunnat esimerkiksi juuri ikäihmisten asumispalveluja hinnoittelevat ja mitä niihin sisällyttävät. Nyt tuomme nämä kaikki asetuksista tai epäselvästä tilanteesta lain tasolle. Samassa yhteydessä me myöskin esimerkiksi tulemmme nostamaan kotihoidon tuloarvoja tässä esityksessä, ja ehkä erityisen tärkeänä pidän pienituloisten ihmisten, niin eläkeläisen kuin muidenkin, näkökulmasta sitä, että laissa tullaan selkiyttämään niitä kriteerejä, jotka

Punkt i protokollet PR 95/2018 rd

liittyvät ihmisen oikeutukseen tulla vapautetuksi asiakasmaksuista pienituloisuutensa perusteella. Mutta tämä esitys on vielä valmisteluvaiheessa, [Puhemies koputtaa] ja lausuntokierros juuri päättyi. Eduskunta saa sen tämän syksyn aikana.

16.47 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvä, että ministeri itse otti pienituloiset esille. Tänä päivänä nimittäin ilmestyi THL:n selvitys siitä, että hallituksen toimet ovat kasvattaneet nimenomaan ikääntyneiden pienituloisten köyhyyttä. Hallitus toissa vuonna nosti asiakasmaksuja melkein 30 prosenttia, ja tänään ilmestynyt THL:n alustava tutkimus osoittaa, että ainakin 20 000 eläkkeensaajaa on pudonnut köyhyysrajan alapuolelle sen vuoksi, mitä hallitus on tällä kaudella tehnyt. Näissä laskelmissa ei vielä ole mukana yksityisiä terveystaksia eikä lääkkeitä, eli todennäköisesti köyhyysrajan alapuolelle pudonneiden luku on vielä suurempi kuin näistä alustavista tutkimuksista ilmenee. Kysymys kuuluu: mitä hallitus aikoo tälle nyt tehdä? Kyse on teidän omista päätöksistänne, joilla olette kasvattaneet pienituloisten eläkeläisten määrää Suomessa.

16.49 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä, yhdyin edustaja Alanko-Kahiluodon huoleen pienituloisten eläkeläisten asemasta yhteiskunnassamme. Se kysymys ei varmasti ole syntynyt yksistään tämän vaalikauden aikana, että ihminen, joka on työuransa aikana syystä tai toisesta kyennyt kertyttämään vain pienen eläkkeen tai ollut kokonaan työelämän ulkopuolella, on taloudellisesti hyvin tiukassa tilanteessa.

Mitä voimme tehdä tälle? Viittasitte esimerkiksi asiakasmaksuihin. On totta, että niitä on nostettu tämän vaalikauden aikana. Osa kunnista on toteuttanut tuon noston, osa ei. Se on lakiin kirjattu ikään kuin tietynlaisena liikkumavarana. Mutta samalla totean äskeiseen kysymykseen vastauksena: uusi asiakasmaksulaki tulee selkiyttämään velvoitetta kertoa mahdollisuudesta saada maksuista huojennus tai vapautus, mikä on erittäin oleellinen asia.

Toisena konkreettisena vastauksena totean edustajalle ministeri Mattilan vastuualueeseen kuuluvasta lääkekatosta, että sen kokonaissummaa tullaan ensi vuoden alusta alentamaan. Tämä on pienituloisille tärkeä ele.

16.50 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, mitä ministeri Saarikko sanoi, että hallitus on korottanut takuueläkettä pienellä summalla, mutta samaan aikaan te olette unohtaneet kansaneläkettä nauttivat eläkeläiset, joilta todella on leikattu tällä kaudella indeksijääditysten muodossa. Nämä eläkeläiset on hallituksen toimesta unohdettu.

Myös se on totta, mitä edustaja Alanko-Kahiluoto sanoi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Te olette korottaneet niitä, ja se on todella vaikeuttanut pienituloisten eläkeläisten asemaa, ja he todella ovat köyhyysrajan alapuolella tällä hetkellä.

Olisin myös kysynyt tästä asiakasmaksulaista, joka on kokonaisuudistuksen muodossa tänne meille eduskuntaan tulossa. Vapautatteko te pienituloiset kokonaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista? Se olisi oikea suunta, sillä nimenomaan ennaltaehkäisevä hoito on kaikista tärkeintä ja olisi tärkeää, että pienituloisilla olisi mahdollisuus päästä ennaltaehkäisevästi hoitoon ilman asiakasmaksuja.

Punkt i protokollet PR 95/2018 rd

16.51 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaus on sekä kyllä että ei. Aloitan vastauksen ei-osuudesta.

Suomessa on pitkä perinne siitä, että niin kutsutut terveyskeskuskäynnit, hoitaja- tai lääkärivastaanottokäynnit, tai erikoislääkärin vastaavat maksut eivät ole tulositonnaisia vaan kaikille tasasuuruksia. Tästä periaatteesta hallitus ei ole esityksessään harkinnut luopuvansa.

Mutta sen sijaan mitä tulee siihen, että terveyskeskuksen vastaanotolla voi olla hyvinkin suurituloinen ihminen tai hyvin pienituloinen ihminen, niin näiden osalta, joiden tulot ovat pienet, lakiin tullaan selkiyttämään velvoitetta informoida mahdollisuudesta saada maksujen vapautus, koska me tiedämme, että tällä hetkellä nämä maksut kuormittavat esimerkiksi toimeentulotukijärjestelmää tai ulosottoa, kun niihin ei ole ollut mahdollisuuksia. Eli tältä osin lakiin tulee parannus pienituloisten ihmisten näkökulmasta, mutta me tulemme pitämään kiinni siitä, että lähtökohta on se, että maksut ovat terveyskeskuksissa alun perin kaikille samat ja vapautusta on mahdollisuus anoa.

16.52 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan ensiksi nopea kysymys ministerille: minkälainen päivystys Vaasan keskussairaalassa tulee säilymään? Te sanoitte, että päivystys säilyy.

Mutta kun puhutaan tästä takuueläkkeen korottamisesta kaikkein pienituloisimmille, plus 9 euroa, laskitteko te, mikä sen vaikutus on, miten siinä käy? Nimittäin kaikkein köyhimpien kohdalla se leikkaa kuukausittaista tuloa 12 euroa, ja se johtuu siitä, että asumistuki pienenee toisaalta, kun tämä 9 euroa annetaan. Haluaisin tietää, onko tämä asia otettu aikaisemmin huomioon vai eikö ole otettu.

Sitten näistä asiakasmaksuista: Miksi sosiaalipuolen ja terveystalouden asiakasmaksut saadaan panna yksityisten perintäfirmojen perittäviksi ennen kuin ne sitten siirtyvät, jos siirtyvät, vouldin perittäviksi? Yksityisten perintäfirmojen käyttö pelkästään nostaa kustannuksia aivan hurjasti näiltä kaikkein pienituloisimmilta.

16.53 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässäkin kysymyksessä oli kaksi vähän erillistä osa-aluetta.

Vaasasta, edustajan kotikaupungista, totean, että taidatte tietää vielä paremmin konkreettisesti ja käytännössä, minkälainen päivystys Vaasassa on, ja totean, että se esitys, joka hallituksessa ja eduskunnassa on hyväksytty vuoden 2016 lopulla, on se päivystys, joka on astunut voimaan, ja sen toiminnan mukaisesti Vaasassa eletään. Käsitykseni mukaan emme ole saaneet merkittäviä moitteita siitä, miten arki päivystyksessä ja koko Vaasan erinomaista työtä tekevässä keskussairaalassa on tähän mennessä toiminut.

Kysymykseen toinen osuus on erittäin tärkeä. Olen saanut asiasta palautteita myöskin kaupunkien sosiaalityöntekijöiltä ja aion käydä tuon huolella läpi nyt, kun asiakasmaksulakia uudistetaan, miten kuntien käytänteet tässä asiassa todellisuudessa toteutuvat. Meillä ongelmana on nykytilassa juuri se, että asiakasmaksuista ei ole riittävän selkeää lainsäädäntöä. Kunnat tekevät aika itsenäisiä ratkaisuja siinä, miten ne esimerkiksi näistä perinnoista käytännössä vastaavat. Tältä osin edustajan huoli on oikeutettu. Yhdyn siihen ja selvitän asian.

Punkt i protokollet PR 95/2018 rd

Talman Paula Risikko: Den här frågan är slutbehandlad i det här skedet. Vi återkommer säkert till detta, också De gamlas vecka är på kommande och med tanke på det är detta ett viktigt ämne att fortsätta med.

Frågan slutbehandlad.